Mishnah *Berakhot, chapter 8* / משנה ברכות פרק ח

א אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בַּסְּעֻדָּה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם: **ב** בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, נוֹטְלִין לַיָּדַיִם, וְאַחַר כָּךְ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים,

(1) These are the points [of contention] between the School of Shammai and the school of Hillel, regarding meals. The school of Shammai say, That the blessing is first recited over the day [i.e., *kiddush,* since the day which obligates *kiddush* came first] and then over the wine [**בורא פרי הגפן**, or in the case of one making *kiddush* over bread, **המוציא**], while the School of Hillel say, That the blessing is first said over the wine [or bread, since without wine or bread one would not make *kiddush*] and then the [*kiddush* of the] day.

(2) The School of Shammai say, That washing the hands precedes the filling of the [*kiddush*] cup, [by Rabbinic decree hands always have a second degree impurity, unless they have been purified by pouring water from a vessel over them (see Hok vol. 5, pg. 107, Yadayim 2:1). If they touch liquid, it becomes impure to the first degree, as liquid always reverts to the first degree (Parah 8:7), therefore, if one recited *kiddush* before washing his hands and if the cup were wet, his very touching of the cup conveys impurity to the first degree to the liquid, which, in turn, conveys impurity to the outside of the *kiddush* cup. Now, even though the Rabbis limited the defilement to the outside of the cup so that the inside does not become impure (see Kelim 25:6), still the School of Shammai maintain that the Rabbis forbade using a vessel whose outside became impure, lest some drops spill and, touching the outside of the cup, become defiled and then convey impurity to the hands holding the cup; therefore the School of Shammai say that one should purify his hands first, so as to make certain, that

רבנו עובדיה מברטנורא

א אלו דברים. מברך על היום. בתחלה קדוש היום, ואחר כך מברך על היין בורא פרי הגפן. שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין על השלחן בשביל היום, וכשם שקדם לכניסה כך קודם לברכה: **מברך על היין.** תחלה, והוא הדין למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקדוש היום שאם אין לו יין או פת לא יקדש: **ב בית שמאי אומרים נוטלין לידים ואחר כך מוזגין את הכוס.** שאם אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה, גזרה שמא יטמאו משקים שנפלו באחורי הכוס מחמת הידים, שהידים קודם נטילה תורת שני לטומאה יש להן, ומטמאים את המשקים להיות תחלה, ויחזרו המשקים ויטמאו את אחורי הכוס, שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן, אלא שהקילו בטומאה זו שכלי שנטמאו אחוריו במשקין טמאים לא נטמא תוכו, ולא ידיו, ולא אוגנו. וסברי בית שמאי אסור

מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדָיִם:
ג בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מְקַנֵּחַ יָדָיו בַּמַּפָּה
וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, עַל

the outside of the cup does not become impure], while the School of Hillel [maintain, that using a vessel whose outside is defiled, was not prohibited by the Rabbis and therefore] say that the filling of the [*kiddush*] cup precedes the washing of the hands [for if one washed his hands first and didn't dry them properly and then used a vessel, the outside of which was defiled to the second degree (which is permitted, according to the School of Hillel), the liquid on his hands touching the cup, becomes a first degree impurity, which, in turn, defiles his hands].

(3) The School of Shammai say that after wiping his hands [from washing for bread] with a napkin, the diner places it on the table [so that he can use it during the meal, however, he may not place it on the seat cushion. Since there is no prohibition of sitting on a defiled seat (because a seat, even if defiled to the first degree, does not convey impurity to man or vessels, however it does defile food and therefore), if he now placed a wet napkin on the seat, the liquid now becomes Rabbinically a first degree impurity as in the previous Mishnah and if he subsequently wipes his hands on them during the meal, his hands now become impure. The table, however, is not defiled since the School of Shammai maintain that it is forbidden to eat at a defiled table even when only defiled to the second degree]. While the School of Hillel say that he places it on the [seat] cushion

רבנו עובדיה מברטנורא

להשתמש בכוס שאחוריו טמאים אע״פ שלא נטמא תוכו, גזירה שמא ינתזו ניצוצות מתוכו על אחורי הכוס, ויקבלו המשקין טומאה מחמת אחוריו, ויטמאו את הידים. וכיון דאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגין את הכוס, כדי שלא יקבלו המשקים שאחורי הכלי טומאה מחמת ידים, ונמצאו אחורי הכוס טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באיסור. ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, הלכך מוזגים את הכוס תחלה ושותים אותו, ואחר כך נוטלין לידים. שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה, ואחר כך מוזגים את הכוס, גזירה שמא יהיו אחורי הכוס טמאים, שמותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, ולא יהיו ידיו נגובות יפה ויטמאו אחורי הכלי המשקין שבידיו, ואותן משקין שנעשו תחלה יחזרו ויטמאו את הידים, ונמצא אוכל בידים מסואבות: **ג מקנח ידיו במפה.** מנטילת מים ראשונים. ומניחה על השלחן, ומקנח בה ידיו תמיד מזוהמת התבשיל. ולא יניחנה על הכסת שהוא יושב בה, גזירה שמא יהיה הכסת ראשון לטומאה ויהיה משקה טופח במפה מחמת נגוב הידים, ואותו משקה כשנוגע בכסת נעשה ראשון, דלעולם המשקים נעשים תחלה, וחוזר ומטמא את הידים כשמקנח בה תמיד בתוך הסעודה. אבל בשלחן ליכא למגזר הכי, שאסור להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה. ובית הלל סברי מותר

הַכֶּסֶת: **ד** בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדָיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נוֹטְלִין לַיָּדַיִם וְאַחַר כָּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבָּיִת: **ה** בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, נֵר וּמָזוֹן

[rather than on the table. The School of Hillel argue on that of Shammai and maintain that it is permitted to eat at a table defiled to the second degree and therefore, if he places a wet napkin on such a defiled table, the liquid becomes defiled in the first degree which, in turn, may defile foods coming into contact with the wet napkin and since foods can become defiled Biblically (although here it becomes defiled only Rabbinically, since liquid reverting to a first degree is only a Rabbinic defilement to begin with, still) it is better that he places the wet napkin on the seat since only his hands will become defiled (people don't place food on seats), which is only always Rabbinic in nature, rather than place it on the table, where the food may become defiled in a manner more comparative to a Biblical defilement, since food can become Biblically defiled].

(4) The School of Shammai say that [one may hire an *am ha'arets* (i.e., an uneducated) waiter and therefore, after the meal] the floor is [first] swept [of all crumbs] before one washes his hands [for the grace recital, lest the water falls onto food, the size of an olive bulk, thereby destroying food] while the School of Hillel say that [one may not utilize the services of an uneducated waiter and therefore,] they [the diners may] wash their hands [first] and then the floor is swept [since an educated waiter will not leave food particles, the size of an olive, nearby (and particles smaller than an olive are of no concern and are not prohibited to be destroyed). The *halachah* here follows the School of Shammai].

(5) [Where one was eating late Sabbath afternoon and night fell without his having finished his meal and he only has one cup of wine.] The School of

רבנו עובדיה מברטנורא

להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה, הלכך לא יניח המפה על השלחן, שמא יטמאו המשקים שבמפה מחמת השלחן, ויחזרו ויטמאו את האוכלים. ואם יניחנה על הכסת אין לחוש כי אם שמא יטמאו ידיו, מוטב שיטמאו ידים שאין להם עיקר מן התורה, דאין נטילת ידים לחולין מן התורה, ולא יטמאו אוכלים שיש להם עיקר מן התורה, דראשון עושה שני בחולין מן התורה: **ד בית שמאי אומרים מכבדין את הבית.** מקום שאכלו שם מכבדים אותו משיורי אוכלים שנתפררו עליו, ואחר כך נוטלים לידים מים אחרונים. דפעמים שהשמש עם הארץ ומניח הפירורים שיש בהם כזית, ואם אתה אומר נוטלים לידים תחלה, נמצא אתה מפסיד את האוכלים, שמים אחרונים נתזים עליהם ונמאסים. ובית הלל סברי אסור להשתמש בשמש עם הארץ, ושמש תלמיד חכם אינו מניח פירורים שיש בהם כזית, אלא מסיר אותם, ואם נתזים המים על גבי פרורים שאין בהם כזית אין בכך כלום, דפרורים שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד. והלכה כבית שמאי בזה שמותר להשתמש בשמש עם

וּבְשָׂמִים וְהַבְדָּלָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נֵר וּבְשָׂמִים וּמָזוֹן וְהַבְדָּלָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שֶׁבָּרָא מְאוֹר הָאֵשׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ: ו אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל נָכְרִים, וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל

Shammai say that [the proper order is the blessing over] light [בורא מאורי האש usually recited in the *havdalah*], grace [over the meal, the blessing over smelling the] spices [בשמים] and [then the] *havdalah* [blessing, "Blessed ... Who separates between holy and secular ....], while the School of Hillel say light, spices, grace and *havdalah* [both agree that *havdalah* is recited last, thereby showing that the Sabbath is not a burden; both also agree, that light is first, being that he may now (after nightfall) benefit from light, the Schools of Shammai and Hillel differ over whether the blessing over spices is connected to the blessing over light, or not: The School of Shammai maintain that they are not connected, therefore, he should recite grace before the smelling of the spices since he is already obligated to do so; however, the School of Hillel hold the two blessings are connected (see Tiferet Yisrael)]. The School of Shammai say; [that the blessing over light concludes with the words] שברא — who **created** [past tense] מאור — the **light** האש — of the fire, while the School of Hillel say; [that the words are] בורא — who **creates** [can be either past or present tense] מאורי — the **lights** [plural,] האש — of the fire [since there are different-colored flames].

(6) A blessing may not be recited over the lights or spices of idolaters [since these lights were used on Sabbath in a manner prohibited to a Jew and their spices are assumed to have been used for a festivity connected with idolatry] or over the

רבנו עובדיה מברטנורא

הארץ: **ה נר ומזון.** מי שאכל בשבת במנחה וחשכה לו, ועדיין לא גמר סעודתו, ואין לו יין אלא שיעור כוס אחד, בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה, דכולי עלמא הבדלה בסוף, דאפוקי יומא מאחרינן ליה, כי היכי דלא ליהוי עליה כמשאוי. לא נחלקו אלא על הנר ועל הבשמים, דבית שמאי אומרים נר ומזון ואחר כך בשמים, ובית הלל אומרים נר ובשמים כי הדדי, דברכות שאנו יכולים לעשותם דלא מחזי כמשאוי כגון נר ובשמים, מקדמינן להו לברכת המזון: **ב"ש אומרים שברא מאור האש.** שברא, דמשמע לשעבר; ולא בורא, דמשמע להבא: **מאור האש.** ולא מאורי האש, דחדא נהורא איכא בנורא: **ובית הלל אומרים בורא.** נמי משמע לשעבר: **מאורי האש:** שהרבה גוונים יש בשלהבת, אדומה לבנה וירקרוקת: **ו לא על הנר ולא על הבשמים של נכרים.** נר, משום דלא שבת, שהנכרי עשה מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא שבת אין מברכין עליו, הואיל ונעבדה בו עבירה. ובשמים של נכרי, בבשמים שהם במסיבה שנכרים מסובים בה לסעודה מיירי, והא דתנן בסיפא ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני עבודה זרה, מה טעם קאמר, מה טעם אין מברכין

הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים, וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלִּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיֵּאוֹתוּ לְאוֹרוֹ: **ז** מִי שֶׁאָכַל וְשָׁכַח וְלֹא בֵרַךְ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, יְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. עַד אֵימָתַי הוּא מְבָרֵךְ. עַד כְּדֵי שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו: **ח** בָּא לָהֶם יַיִן לְאַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיָּיִן. עוֹנִין אָמֵן אַחַר

lights or spices of [i.e., in honor of] the dead [lights in honor of a deceased is not for the benefit of the light and therefore, it is not fitting to make a blessing over it and so, too, spices placed near a corpse, is only to eliminate the odor and not for the purpose of its own fragrance] nor [does one make a blessing] over the lights or the spices placed before idols [since any benefit from idols is prohibited] and a blessing is not said over the light until it has been utilized [i.e., he should be close enough to have the ability to benefit from it].

(7) If one has eaten and forgot to recite grace [after the meal and then remembered]: the School of Shammai say He must return to the place where he ate and recite grace [there], while The school of Hillel say [If this was unintentional] he should recite it in the place where he remembered [if intentional, he must return to the place where he ate]. Until when can he say grace? Until enough time has passed for the food in his stomach to be digested.
(8) If wine is served after the meal and that is the only cup there is, the School of Shammai say that a blessing may be first recited over the wine and then [the grace is recited] over the food [i.e., the recital of grace does not require wine], while the School of Hillel say that a blessing [i.e. grace after meals] is first recited over the food and then over the wine [thereby allowing him to recite grace with wine, which is obligatory]. One says Amen after a blessing recited by an

רבנו עובדיה מברטנורא

על בשמים של נכרים, לפי שסתם מסיבת נכרים לעבודה זרה, ואין מברכין על בשמים של עבודה זרה: **ולא על הנר של מתים.** דלא אתעביד לאורה, אלא לכבוד בעלמא: **ולא על בשמים של מתים.** דלעבורי ריחא עבידי: **ולא על נר ובשמים שלפני עבודה זרה.** לפי שאסורין בהנאה: **עד שיאותו לאורו.** שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש, אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה: **ז שיתעכל המזון שבמעיו.** כל זמן שאינו רעב מחמת אותה האכילה הוא סימן שלא נתעכל המזון. ודוקא בשכח אמרו בית הלל דאינו חוזר, אבל במזיד, דברי הכל יחזור למקומו ויברך: **ח מברך על היין ואחר כך מברך על המזון** שאין ברכת המזון טעונה כוס, ובית הלל סברי, ברכת המזון טעונה

יִשְׂרָאֵל הַמְבָרֵךְ, וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר הַכּוּתִי הַמְבָרֵךְ, עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

Israelite [even though he only heard the end of it] but not after a blessing recited by a *Kuti,* unless he heard the whole blessing [in order to ascertain that the blessing was directed towards God and not towards the Mountain of Gerizim, which they also worshipped].

רבנו עובדיה מברטנורא

כוס: **עונין אמן אחר ישראל המברך.** ואף על פי שלא שמע הזכרת השם אלא סוף הברכה, דמסתמא לשמים ברך: **אלא אם כן שמע כל הברכה.** שמא ברך להר גריזים: